



Özgün Makale (Derleme)

Unique Article (Review)

Geliş Tarihi – Submitted: 25.05.2024

Kabul Tarihi – Accepted: 31.07.2024

Atıf Bilgisi / Reference Information

Akdemir, Z. (2024). Çok kültürlü ortamlarda afet yönetimi ve sosyal hizmet. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 24 (2), 120-148.

Doi: <https://doi.org/10.54961/uobild.1508620>

ÇOK KÜLTÜRLÜ ORTAMLARDA AFET YÖNETİMİ VE SOSYAL HİZMET

Zeynep AKDEMİR¹

ÖZET

Son yıllarda üst üste yaşanan afetlerin etkisi, afet literatürünün gelişmesinin yanı sıra afet yönetim anlayışının da geleneksel bakış açısından sıyrılarak risk odaklı bakış açısına evrilmesine neden olmuştur. Bu bakış temelde afet yönetimi planlamalarında risk odaklı stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunmuşken hala yeterli düzeyde çok yönlü planlamasının yapılamadığı görülmektedir. Afet yönetimini etkileyen pek çok unsur bulunmaktadır. Çalışma kapsamında bu unsurlar ele alınırken Türkiye'nin çok kültürlü bir toplum olduğu göz önünde bulundurularak afet yönetim planlamasının kültürel dokuyu gözetererek hazırlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda sosyal hizmetin din, dil, ırk ayrımı gözetmeyen bütüncül bakış açısının çok kültürcü uygulamalardaki rolüne vurgu yapılarak; kültürel çeşitliliğin afet yönetimi ve afet müdahalesine etkileri üzerinde durulmuştur. Çalışmada ayrıca afetlerin çok kültürlü toplumlar üzerindeki etkilerini azaltmak için yapılabilecek politika ve müdahale stratejilerine değinilmiş, bu stratejilerin çok kültürlü toplumları dikkate alarak kültürel duyarlılık çerçevesinde

¹ Sağlık Bilimleri Üniversitesi Doktora Öğrencisi, Sosyal Hizmet Uzmanı, E-posta: zepakdmr@gmail.com, ORCID: 0009-0009-5157-7137

geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak, çok kültürlü ortamlarda başarılı bir afet yönetimi yerel, kültürel dinamiklerin ve sosyal hizmetlerin entegre bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Çalışma aynı zamanda sosyal hizmet perspektifinden afet ve risk yönetiminin çok kültürlülük bağlamında değerlendirmesiyle, mevcut literatür boşluğunu doldurmayı hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çok Kültürlülük, Afet Yönetimi, Sosyal Hizmet.

DISASTER MANAGEMENT AND SOCIAL WORK IN MULTI-CULTURAL ENVIRONMENTS

ABSTRACT

The impact of the disasters that have occurred one after another in recent years has caused the disaster management approach to evolve from a traditional perspective to a risk-focused perspective, in addition to the development of disaster literature. While this perspective has contributed to the development of risk-focused strategies in disaster management planning, it is still seen that sufficient multi-faceted planning cannot be done. Many elements affect disaster management. While these elements are addressed within the scope of the study, it is emphasized that disaster management planning should be prepared by considering the cultural texture, considering that Turkey is a multicultural society. In this context, the role of the holistic perspective of social services, which does not discriminate between religion, language, and race, in multicultural practices is emphasized, and cultural diversity is noted in disaster management and intervention. The study also addresses the policy and intervention strategies that can be implemented to reduce the effects of disasters on multicultural societies and emphasizes that these strategies should be developed within the framework of cultural sensitivity, taking into account multicultural societies. As a result, successful disaster management in multicultural environments requires the integrated handling of local, and cultural dynamics and social services. The study also aims to fill the gap in the existing literature by evaluating disaster and risk management in the context of multiculturalism from a social work perspective.

Keywords: Multiculturalism, Disaster Management, Social Work..

GİRİŞ

Afet ortamları başlı başına kırılabilirliğin vuku bulunduğu ve akut duygu yönetimin profesyonellerce dahi sağlanamadığı kriz ortamlarıdır. Afet psikolojisi anlamak en az afet yönetimi kadar önemlidir. Afet ve acil durum yönetimi, afetin etkilerini azaltmak için yürütülen çalışmaların tümünü kapsar. Afet ve acil durum yönetiminin hedefi meydana gelen olayların önlemek ya da ortadan kaldırmak değil mevcut durumda yaşanmış afetin etkilerini en aza indirmektir. Diğer bir deyişle; afet sonucunda meydana gelmiş fiziksel, psikolojik ve ruhsal yıkımın zararlarının en aza indirgenmesi, yürütülen ve yürütülecek çalışmaların hızlı ve etkin olarak müdahale edilmesi ve maruziyet yaşayan toplum için bir taraftan güvenli bir yaşam çevresi inşa ederken diğer taraftan rehabilitasyon çalışmalarının yürütülmesi; bunun topyekûn bir mücadele ile (halk, kamu ve özel sektör çalışanları, gönüllüler) yapılması afet yönetimi olarak adlandırılmaktadır (AHDER, 2024). Afet yönetimi kavramı toplumla da ilgili bir olgudur. Toplum, "belirli bir coğrafya parçası üzerinde yer alan ve sınırları içerisinde yaşayan kimselerle etkileşimi olan insan topluluğunu" ifade eder (Doğan, 2017). Toplumların çeşitli etnik, dinî ve sosyal farklılıkları nezdinde afet yönetimini ele almanın oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Son yıllarda ülkemizde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 depremi, Türkiye'nin yoğun göç alan beldelerinden, Güneydoğu-Doğu Anadolu bölgelerindeki 11 ili yıkıcı etkileri altına almıştır. Bu beldelerin yoğun göç almasının sebebi, sınırına komşu olan Suriye'den iç savaş nedeniyle 2011 yılında gelmeye başlayan göç dalgasıdır. Ülkelerinden uzaklaşmak istemeyip aynı zamanda güvenli bir liman olarak Türkiye'ye sığınan göçmenlerin sınır iller olarak en fazla Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay illerinde gettolaştıkları bilinmektedir (Yıldırım, 2011). Bu gettolaşma toplumsal birlikteliği, uyumu ve milletlerin kendi içlerinde kültürel özelliklerine göre sınıflanmasını mümkün kılmaktadır. Aynı millete mensup bireylerin kültürleri, yaşam tarzları ve toplumsal beklentileri de benzeşmektedir. Zihniyet çerçevesince değerlendirilen göçmen gettolaşması bir taraftan göç alan ülke için kontrollü bir sulh ortamı sağlarken diğer taraftan topluluğun huzur ve esenliği konusunda da idame sağlamaktadır. İşte bu yukarıda sayılan illerde cereyan eden başta 6 Şubat depremi ve gelecekte yaşanacak olan olası felaketlerin toplumların etnik farklılıkları göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi, sürece dair afet yönetim planının aynı doğrultuda yapılması, afet yönetiminin verimliliği ve etkili mentörlüğü açısından önem arz etmektedir. 6 Şubat

depreminde afet bölgesindeki en çok etkilenen illerin başında gelen il olan Hatay'da Türk, Suriyeli, Arap, Alevi, Hristiyan ve Ermeni gruplar gibi pek çok millet ve etnisiteden insan yaşadığı bilinmektedir (Hürriyet Kelebek, 2024). Bu tarz çok kültürlü ortamlarda afet yönetiminin, milletlerin kültürel farklılıklarına göre sağlanması barış ve idare ortamı için oldukça önemlidir. Afet anında, afet bölgesinde yaşayan vatandaşların kültürel farklılıklarını göznetmeden müdahale sürecine başlamak pek çok problemi beraberinde getirmektedir. Etkin müdahale ve uzun vadeli çözümler için çalışmaların planlanması yapılırken kültürel farklılıklar göznetilerek olası problemlerin önüne geçilmelidir.

Bu çalışmanın amacı çok kültürlü ortamların kültürel, sosyal ve yaşantısal gereksinimlerinin göznetilerek afet yönetimin üzerindeki elzemliğine değinmektir. Geleneksel derleme olarak tasarlanan bu çalışmada 'Google Akademik', 'Scopus', 'Science Direct', 'YÖKTEZ' veri tabanlarından faydalanılmıştır. Araştırmanın yazıldığı 01.03.2024-24.08.2024 tarihleri arasında 'çok kültürlü ortamlarda sosyal hizmet ve afet yönetimi', 'çok kültürlü ortamlarda afet yönetimi' gibi araştırmaya kaynak olabilecek temel argümanlar Türkçe ve İngilizce olarak aratılarak ilgili makale ve tezlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan araştırma sonucu çok kültürlülük, sosyal hizmet ve afet yönetimi kavramlarına aynı değinen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırmanın sosyal hizmet alanında yürütülecek çok kültürlülük ve afet yönetimi ile ilgili çalışmalara kaynak olacağı düşünülmektedir.

Afet

Toplumun normal yaşam akışını sekteye uğratarak can ve mal kayıplarına neden olan, toplumun müdahaleye karşı yetersiz kalarak dış gereksinim doğuran, ekolojik olayların bütününe afet denir (Akdu,2000). Center for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED), afetleri iki temel gruba ayırır. Bunlar: Doğa kaynaklı afetler ve teknoloji kaynaklı afetlerdir. Doğa kaynaklı afetlerin ise 6 alt grubu vardır:

1. Jeofizik Afetler: Deprem, tsunami, toprak kaymaları, lav akışını kapsayan kütle hareketi kaynaklı afetlerdir.
2. Meteorolojik Afetler: Mikro ve orta oranda marjinal hava ve atmosferik koşullardan kaynaklanır.
3. Hidrolojik Afetler: Kar çığları, taşkın türleri gibi afetleri kapsar.

4. İklimsel Afetler: Mevsimsel iklimden daha çok yıllık iklim değişkenliğinden kaynaklanan afetleri kapsar. Orman yangını- kara yangını gibi yangınlar bu kategoridedir.
5. Biyolojik Afetler: Canlı organizmalar ve vektör kaynaklı afetleri kapsar.
6. Dünya dışı Afetler: Asteroitler ve meteroidlerin dünyaya yaklaşması gibi Dünyanın manyetosferini, iyonosferini ve termosferini etkileyen değişikliklerden kaynaklanır.

Teknolojik afetler ise insan yapımı olarak kaza eseri olduğu kabul edilir. Teknolojik afetlerin de 3 alt grubu vardır:

1. Endüstriyel Kazalar Sırasında Kimyasal Saçılmalar: Petrol ve radyasyon sızıntıları gibi afetleri kapsar.
2. Nakliye Kazaları: Havada, karada, raylı sistemde suda meydana gelen afetleri içerir.
3. Çökme Kaynaklı Yangın ve Patlamalar.

Literatürde kimi ulusal ve uluslararası kaynaklarda afetler genellikle doğa ve insan kaynaklı olarak sınıflandırılmaktadır (WHO, 2017). Bu çalışmada Eryılmaz ve arkadaşlarının (2021) çalışmasından hareketle en genel kapsamlı sınıflamayı ele alan CRED'nin afet sınıflamasına yer verilmiştir.

Dünyada farklı coğrafyalarda meydana gelen afetler, cereyan ettiği dönemde ve sonrasında toplumlar üzerinde olumsuz kalıcı izler bırakmaktadır. Bu olumsuzlukların başında ilk olarak ekonomik ve fiziki kayıplar göze çarpsa da sosyal ve psikolojik kayıplar da afetin olumsuz çıktıları olarak kabul edilmektedir. Bir afetin yıkıcı boyutu her zaman fiziksel etki alanı olarak hesaplanmaktadır ancak en önemli yıkıcılığı şüphesiz can kayıpladır. Afet sonucunda meydana gelen can kayıpları hem kaybı yaşayan aile özelinde hem de toplumsal anlamda pek çok açıdan yıkıcı etkilere sebep olmaktadır. Bireyin biyopsikososyal açıdan yıpranmasına sebep olan yas süreçleri olgusal bir değişim ve dönüşüm sürecidir. Bu süreci bireylerin olabildiğince zararsız ve psikolojik yıpranma yaşanmadan atlatması yaşanan travmanın etkilerini hafifletmektedir. Bu kapsamda mikro, mezzo ve makro düzeyde yürütülecek olan müdahale planları bireylerin ve toplumun rehabilitasyonu için önem arz etmektedir.

Afetin ekonomik etkileri birincil (doğrudan ve dolaylı) ve ikincil ekonomik etkiler olarak kategorize edilebilmektedir (Altun, 2018). Afetlerin taşıma, altyapı ve sanayi gibi

sistemlere olan etkileri birincil etkilerdir. Makroekonomik etkiler ise ikincil etki sınıfına dahil edilmektedir. İkincil etkiler afet sürecinden sonra meydana gelen; kamu harcamaları, bütçe açığı ve enflasyon oranlarındaki değişme gibi ekonomik reaksiyonları ifade eder (Güvel,2008).

Afet durumlarında her ne kadar öncelikle dikkat çeken can kayıpları, fiziksel etkiler, ekonomik etkiler olsa da sosyal ve psikolojik yıkımlar da afetin başlıca çıktılarıdır. İleri safhalarda yaşanan ruhsal hasarlar hem maruz kalanları hem de ikincil, üçüncül ve hatta afeti medyadan takip eden dördüncül travma mağdurlarını da oldukça etkilemektedir. İkincil travma mağdurları, afete birebir maruz kalmış kimselerin yakınlarının yaşadığı örseleyici duygulardır. Üçüncül travma mağdurları ise, afet bölgelerinde gönüllü ve zaruri olarak bulunarak çalışmalar yürüten tüm vatandaşların maruz kaldığı travma türüdür. Kaçınıcı derece olursa olsun mağduriyetin en aza indirgenmesinin hedeflenerek afet öncesi, sırası ve sonrasında yürütülecek olan tüm çalışmaların koordinasyonu, afet yönetiminin kapsamına girmektedir. Afet yaşanmadan önce geliştirilen strateji ve planlamalar afet sırası çalışmaları koordine etmekte, afet sonrası toplumun normale dönmesi içinde önemli katkılar sağlamaktadır.

Afet Yönetimi

Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) tarafından yayınlanan afet sözlüğüne göre afet yönetimi afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla; afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken önlemler ve yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve etkin olarak uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla; imkân ve kaynaklarının belirlenen stratejik hedefler ve öncelikler doğrultusunda kullanılmasını gerektiren, çok yönlü, çok disiplinli ve çok aktörlü, dinamik ve karmaşık bir yönetim süreci olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2024). Literatürde afet yönetiminin bir süreç olarak işlendiği görülmüştür. Bu süreç afet öncesi risk yönetimini temel alan hazırlık ve zarar azaltma evreleri, afet sonrasında ise kriz yönetimini temel alan müdahale ve iyileştirme evreleri olmak üzere dört evreden oluşmaktadır (Yılmaz, 2023). Hazırlık evresi, afet planlarının oluşturulduğu, etkili bir müdahale için gerekli kaynakların temini ve koordinasyonu konusunda hazırlıklı olmayı ifade etmektedir (Çilingir, 2019). Zarar azaltma evresinde olası afetlerin risklerini önlemeye yönelik gerekli tüm çalışmaları kapsamaktadır. Bu evre tüm kamu kurum ve kuruluşları başta olmak üzere, STK, gönüllüler ve alanında

uzman özel sektör paydaşlarının koordine olmasını gerektiren bir evredir. Müdahale evresi, afet gerçekleştikten sonra başlayan süreci kapsamaktadır. Bu evrede afet çalışanlarının koordineli bir şekilde afet sahasına dağılımının sağlanmış olması, iletişim ve ulaştırma, ihtiyaç tespitinin yapılarak gerekli kaynaklara erişimin sağlanması, lojistik ihtiyaçların karşılanması gibi unsurlar sayılabilir (Akyüz, 2020). İyileştirme evresi afet yönetiminde müdahale faaliyetlerinden sonra yerine getirilen fonksiyondur. AFAD' ın Afet Terimleri Sözlüğüne göre iyileştirme; afetlerden etkilenmiş olan toplulukların ihtiyaçlarının en akılcı yol ve yöntemlerle karşılanması, hayatın bir an önce normale döndürülmesi, muhtemel afetlerle baş edebilme imkânlarının geliştirilmesi ve en az zarar görmelerini sağlayacak daha güvenli bir yaşam çevresi oluşturulması için yapılması gereken yasal, kurumsal, fiziksel, sosyal ve ekonomik faaliyetlerin tümünü kapsayan uzun süreç olarak ifade edilmektedir (AFAD, 2024). Tanımdan anlaşılacağı üzere iyileştirme süreci yalnızca afet sonrası durumları değil, muhtemel afetlere karşı yürütülecek olan çalışmaları da kapsamaktadır. Tüm bu evrelerde göz ardı edilmeden desteklenen afet yönetimi için temel oluşturan birtakım unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar acil durum, acil durum yönetimi, tehlike, risk, risk yönetimi, kriz, kriz yönetimi, zarar görülebilirlik ve dirençlilik kavramlarıdır. Bir sonraki bölümde afet yönetiminin daha anlaşılır kılınması için bu unsurlar açıklanacaktır.

Afet Yönetimini Etkileyen Unsurlar

Afet yönetimi literatüründe afet ve acil durum kelimelerinin birbiri yerine de kullandığı görülmektedir. Acil durum yerel düzeyde imkân ve şartların yeterli olduğu olaylar olurken afet yerel düzeyde imkanları aşan olaylardır. Bu kapsamda afete sebep olabilecek tüm riskler acil durum olarak kabul edilmektedir (Varol, 2019). Acil durum yönetimi, acil durum olayları meydana geldikten sonra olaydan etkilenen toplumun ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan yönetsel süreci ifade etmektedir. Acil durum sınırlı bir zamanı kapsamaktadır. Bu durumun uzun sürmesi olayın afete dönüşüp dönüşmemesi hususunda belirleyici olmaktadır.

Afet yönetimi literatüründe karşılaşılan bir diğer kavram da tehlike kavramıdır. Tehlike maddi ve sosyal boyutta deformasyon yapma ihtimali yanında can kaybına sebep olan durumlar olarak tanımlanmaktadır (Kurt ve Özdemir, 2003). Tehlikelerin meydana gelme potansiyeli ciddiye alınmadığında olası afetlerin yaşanması kaçınılmazdır.

Risk, bir olayın belli koşullar çerçevesinde yaratacağı sosyal, ekonomik, can ve çevresel kayıpların yaşanma ihtimalidir (Ergör, 2003). Risk yönetimi ise afet yönetim süreçlerinin en başat unsurudur. Afet risk yönetimi; ülke, bölge, kent veya yerleşme birimi ölçeğinde tehlike ve riskin belirlenmesi, analizi, riskin azaltılabilmesi için imkân, kaynak ve önceliklerin belirlenmesi, politika ve stratejik plan ve eylem planlarının hazırlanması ve yaşama geçirilmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2024). Risk yönetimi bir süreci ifade etmektedir. Türkiye’de 2009 yılında AFAD’ ın kurulmasından sonra kriz yönetim sürecinden risk yönetimi sürecine geçildiği ifade edilmektedir (Sari, 2022). Bu noktada literatürde çocuk merkezli afet yönetim planlamaları dikkat çekmektedir. Çocukların stresli bir ortamda bulunmaları ve yeni çevreye adaptasyonlarının sağlanması için gerekli önemlerin alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Limoncu, S. ve Atmaca, 2018). Kriz, afet meydana geldikten sonra ortaya çıkan durumdur. Yaşanan olayın krize dönüşüp dönüşmeyeceği, olayın niteliği, yönetsel süreçlerin koordinasyonu, mevcut kaynakların organizasyonu gibi süreçlerin verimliliğine bağlıdır. Literatüre göre afetlerde mühendislik fonksiyonları çalışmaz, yönetim bilimi ise sahada aktif rol oynar. Dolayısıyla kriz yönetimi süreci yönetsel bir yaklaşım gerektirmektedir (Sari, 2022).

Zarar görebilirlik veya kırılganlık kavramlarının afet literatüründe 1990’lı yıllarda dahil edildiği bilinmektedir. Zarar görebilirlik, bir topluluğun veya kişinin, doğal tehlike karşısında etkisini tahmin etme, başa çıkma, direnme ve kurtulma kapasitesini ifade etmektedir (Taştan, 2015). Son yıllarda afetlerin meydana gelme sıklığı, küresel çapta afetlerle mücadele konusunda pek çok yeni yaklaşımın doğmasına sebep olmuştur. Geçmişteki afet yönetimi yaklaşımları kriz odaklı bir bakış sergileyip anlık müdahaleye yönelik girişimlerden oluşmaktayken mevcut durumda risk odaklı bakış açısının ön planda tutulmakta olduğu bilinmektedir. Risk odaklı anlayışın ana kavramlardan olan risk azaltma stratejileri çerçevesinde toplumların afetlere karşı dirençli hale getirilmesi hedeflenmektedir (Cutter, Ash, ve Emrich, 2014). Afet bağlamında karşılaşılan dirençlilik kavramı, afetlerin felakete sonuçlanmaması için toplumun buna her alanda hazırlıklı hale getirilmesi ve etkilerinin hafifletilmesi olarak adlandırılmaktadır (Varol ve Kırıkkaya, 2017). Dirençlilik kapsamında toplumların çeşitli disiplinlerce politika üretip yürürlüğe koyması gerektiği düşünülmektedir. Afetler karşısında dirençli bir toplum daha az kayıp verecektir. Bu kapsamda öncelikle toplumları karşılaştırmak ve afetlere karşı geçirdiği değişimleri yorumlanması gereklidir (Aksha ve Emrich, 2020).

Dezavantajlı grupların fazla bulunduğu toplumlarda afet durumuna karşılık kırılganlık seviyesi artmakta ve toplumun rehabilite edilme süreci uzamaktadır (Yılmaz ve Şikar, 2023). Afet sonrası toplumlar uzun yıllar ekonomik ve sosyal yıpranma süreçlerini yaşayabilmektedir. Bir toplum içerisinde yoksulluk, işsizlik oranı yüksekse olası kriz durumlarının gelişmiş ülkelere oranla zor atlatılacağı açıktır. Aynı şekilde toplum içerisinde kültürel, dini ve etnik ayrımcılık varsa bu ayrımcılık toplumların baş etme kapasitesini de etkileyebilmektedir (Yılmaz ve Şikar, 2023).

Afet yönetiminde barınma sorunu, diğer ihtiyaçlarla ilişkili kabul edilmektedir. Afet sonrası barınma ihtiyacının sağlanması kıyafet, yiyecek ve sağlık gibi diğer ihtiyaçların da sağlanmasını kolaylaştırıcı rol üstlenmektedir. Bu durum toplumsal düzenin tekrar sağlanması yolunda önemli görülmektedir (Efe ve Erol, 2024). Afet ortamlarına yönelik müdahale ve planlama stratejileri geliştirilirken yoğun göç almış bölgelerin barınma ve lojistiği konusunda milletlerin farklılığına göre bir alanda bulunmaları gerektiği düşünülmektedir. Bu durum sosyal kırılganlığı azaltarak uyum süreçlerine müdahalede ve ekip planlamasında kolaylaştırıcı bir rol üstlenecektir. Sosyal kırılganlık, "sosyal bilimler literatüründe, afetlere karşı hazırlıklı olabilme ve afetlerin sosyal etkileriyle mücadele edebilme yeteneği" olarak tanımlanmaktadır (Wright vd., 2022). Sosyal kırılganlık, göçmenlik, engellilik, sosyal eşitsizlik, yoksulluk, yaşlılık ve ayrımcılık gibi faktörlerden kaynaklanabilir (Yılmaz ve Şikar, 2023). Dolayısıyla sosyal kırılganlığın dezavantajlarını en aza indirmeye yönelik politika ve planlama stratejilerinin geliştirilmesi önemlidir. Bu çerçevede geleneksel yaklaşımların, afet durumunun fiziksel ve ekonomik onarımına odaklanırken, çağdaş yaklaşımların dezavantajlı olarak tarif edilen kırılgan grupları güçlendirme eğilimine odaklandığı görülmektedir. Paton (2003), beklenmeyen durumlara karşı bireysel ve toplumsal bazda hazırlıklı olmanın, yaşanacak olan riskleri en aza indirdiği gibi uzun vadeli olarak da etkin bir başa çıkma mekanizması oluşturduğunu ifade etmektedir (Paton, 2003)

Bu kapsamda geliştirilecek olan politikaların ve yürütülecek olan stratejilerin çok yönlü olarak dezavantajlı kesimler odağında geliştirilmesi, sosyal refah sistemlerinin kurumsallaştırılması ve bunun bir afet kültürü olarak yaygınlaştırılması afet direncinin gelişmesine olanak sağlayacaktır (Akbaş, 2020).

Afet literatüründe risk iletişimi bir diğer önemli kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Risk iletişimi, afet bölgesinde yaşayan bireylerin maruz kalabilecekleri riskler hakkında bilinç düzeylerinin artırılmasıdır (İrdem ve Efeserkluc, 2023). Afet bölgelerinin çok

kültürlü bir ortam olması bu konuda tercüman desteğini ve toplumsal farkındalık hareketliliğini de beraberinde getirmelidir. Bu kapsamda yürütülen çalışmalar afete karşı toplum direncini artıracak dezavantajlı durum gibi gözüken göçmen grupları için aynı zamanda bir güçlendirme çalışması olabilecektir. Afet sonrası süreç için de yerli olmayan halkın rehabilitasyon ve farkındalığı için iletişim konusu oldukça önemlidir. Bu kapsamda afet sonrası iletişim çalışmaları için geliştirilecek olan politika ve müdahale stratejilerinin optimize standardı için konunun önemli olduğu düşünülmektedir.

Son yıllarda hem dünyada hem Türkiye’de yaşanan doğal afetler, toplumsal ve ekonomik anlamda insanın psikolojik iyi oluşu üzerinde büyük hasarlara neden olmuştur. Toplumsal değerler, gelenekler ve görenekler, bir yere ait olma hissi ve bağlılık bilinci doğal afetlerle karşı karşıya kalan toplulukları etkilemektedir. Afet durumlarında ruhsal sağlık destek hizmetlerinin sağlanmasına karşılık, afetlere hazırlık ve afetlerin psikolojik etkileri üzerinde kültürel arka planın araştırılmasının önemine işaret eden bir bakış açısına ihtiyaç duyulduğu mevcut literatür araştırmalarında görülmektedir. Farklı kültürel geçmişe sahip insanların değişen yaşam koşullarına hitap etmek için afet ruh sağlığı hizmetlerinin kültürel açıdan duyarlı bir şekilde geliştirilmesi gerekmektedir (Jogia vd., 2014). Kültürel açıdan yetkin bir afet bilincinin geliştirilmesi; afet ruh sağlığı hizmetleri, politika geliştirme, yönetim ve doğrudan müdahale hizmetlerine yönelik karşılıklı çabayı da gerekli kılmaktadır.

Usta (2003), düzensiz göç sorununu afet yönetimi bağlamında değerlendirdiği çalışmada; afetlere hazırlanma bağlamında toplumsal kapasitenin elzem bir noktaya sahip olduğunu ifade ederek göç sorununun afet yönetimi açısından değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Usta, aynı zamanda göçmenlerin kent yerleşimlerinden afet bilinç düzeylerinin artırılmasına kadar pek çok konuda yönlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Nur ve Taşan (2017)’ in mültecilerin göç ettikleri ülkelerde karşılaştığı zorlukları afet yönetimi açısından ele aldıkları çalışmada; savaş ve çatışma gibi zaruri sebeplerden göç etmeye mecbur kalmış insanların sosyal ve psikolojik olumsuzluklar başta olmak üzere eğitim, sağlık, toplumsal ve ekonomik sorunların beraberinde afet yönetimi açısından önemli problemlere yol açtığını vurgulanmıştır. Aynı zamanda araştırma sonucunda afetlerin etkilerinden korunmak için yapılabilecek en etkili girişimin araştırmalar yapmak, planlar geliştirmek ve uygulama koymak olduğu belirtilmiştir.

Doğal afetler, büyük can kayıplarının yanı sıra şehrin fiziksel dokusunu da hasara uğratmakta ve afetten etkilenen toplumların sosyoekonomik koşulları üzerinde de zararlı bir etkiye sahip olmaktadır. Bu durum afetten etkilenen insanların stresi ve kırılganlığını daha da artırmakta ve rehabilite edilemedikleri sürece ömür boyu psikolojik sağlıklarında dezavantaj durumu yaratmaktadır. Türkiye’de son yıllarda meydana gelen; resmiyette 53.537 kişinin hayatını kaybettiği ‘Asrın Felaketi’ olarak da anılan 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli deprem, 97 kişinin hayatını kaybettiği 2021 yılında meydana gelen Batı Karadeniz Sel felaketi, art arda meydana gelen orman yangınları ve maden göçükleri, hem afetlerden etkilenen bölgeler hem de ülke vatandaşları için bireysel refahı, yerel ve ulusal ekonomiyi, sosyal uyumu etkileyen kapsamlı, birbiriyle ilişkili ekonomik ve psikolojik etkilere sebep olmuştur. Nitekim 6 Şubat depreminden 6 ay sonra 487 ergenin kaygı ve travma sonrası stres düzeylerinin ele alındığı bir araştırmanın sonucuna göre; kronik veya psikiyatrik hastalığı olanların, daha önce enkaz altında kalan veya yaralanan herhangi bir yakını olanların, sürekli olarak deprem olacağı endişesi taşıyanların, depremler ilgili haber veya yayınları izleyenlerin kaygı ve travma sonrası stres (TSSB) puanlarının yüksek bulunduğu bilinmektedir (Sarman ve Tuncay, 2023). Görüldüğü üzere yalnızca afete birebir maruz kalanların değil, depremle ilgili haber ve yayınları izleyenlerin de TSSB belirtisi taşıdıkları görülmüştür. Bu bağlamda konu ele alınacak olursa afetin birey üzerinde süregelen etkileri ömür boyu devam edebilmektedir. Afetlerin bu tür psikolojik etkileri genellikle fiziksel sağlık etkilerinden daha belirgin olabilmektedir (Tapsel vd., 2002). Afetlerin bireyler özelinde yarattığı psikolojik etkilere karşı zarar görülebilirliğin değerlendirilmesiyle ilgili olan faktörlerin net olarak tanımlanması için bu alanda yapılan çalışmaların artırılması gerekmektedir. Toplumun genelinde yaygın olarak gözükten faktörler afetlerin psikolojik etkilerine karşı kırılganlığı belirlemektedir. Örneğin düşük gelir düzeyine mensup bir toplumun sahip olduğu sosyo-ekonomik faktörler, riskin farkında olmalarına rağmen yüksek riskli afet bölgelerinde kalmaya devam etmeleri şeklinde açıklamaktadır (Lavigne vd., 2008).

Kültürel geçmiş, afetlerin psikolojik etkilerine karşı zarar görülebilirliğin değerlendirilmesiyle ilgili toplum genelindeki bir diğer faktör olabilir. Aydın (2023), bir çalışmada Kahramanmaraş merkezli yaşanan depremin yalnızca can ve mal kaybına sebep olmadığını insanların doğdukları evleri, okudukları okullarını kısacası kültürel geçmişlerine ait pek çok hatıralarını da kaybettiklerini deşinmiştir. Kendisini o

kültüre ait hisseden insanların ortak kültürel değerlerinin olduğunu ve bu kültürün de insanları birbirine bağladığına değinmiştir (Aydın, 2023). (s. 68) Bu kapsamda afet bölgelerinde yaşayan göçmen toplulukları göz önünde bulundurulduğunda aynı hassasiyeti onların da kendi milletlerinden olan insanlara karşı göstermeleri kaçınılmazdır. Bu noktada hem göçmen olup hem afetzede olan topluluklar çoklu kırılabilir. Göç literatüründen bilindiği üzere göçün yönü göçmenlerin sosyal bağlantıları kadar ekonomik koşullarıyla ilgili olarak da belirlenir. Depremzedeler göç ile fiziki zarar görme riskinden kaçabilseler de yeni bir yerde yeni bir hayat kurmanın ekonomik ve sosyal yükü ile de ekstra kırılabilirler. Bu noktada çok kültürlü toplumların bünyesinde barındırdığı toplulukların farkında olmaları buna yönelik planlamalarda bulunmaları önemlidir. Göç edilen şehrin dokusu, toplumsal yapısı ve yaşam tarzı göz önünde bulundurularak hem yerel halk hem de göç eden topluluklar için yaşam kolaylaştırılmalıdır.

Çok Kültürlülük

Edward Tylor (1924) kültürü 'bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve toplumun bir üyesi olarak insan tarafından edinilen diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren bir bütün' olarak tanımlamıştır. Swidler'a göre kültür; insanların farklı durumlarda kullanabilecekleri semboller, hikayeler, ritüeller ve dünya görüşlerinden oluşan bir araç setidir (Swidler, 1986). Schein, kültürü 'bir grup tarafından dış benimseme ve iç bütünleşme sorunlarını çözerken öğrenilen ve geçerli kabul edilecek kadar iyi işleyen paylaşılan temel varsayımlar (inançlar) örüntüsü' olarak görmektedir (Schein, 2004). Kültür kelimesinin etimolojisi incelendiğinde Latince 'colere' fiilinden türediği ve anlamının ekip-biçmek olduğu görülmüştür. Voltaire kültürü 'insan zekasının oluşumu, gelişimi ve geliştirilmesi' olarak tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu (2024) tanımlamasına göre ise kültür; "Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunlar yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü...' olarak tanımlanmaktadır. Say (2017)'a göre kültür; en geniş anlamıyla toplumun kendisine özgü değer, fikir, inanç ve değerler bütünü olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamadan anlaşılan kültürün yaşam boyu edinilen bir deneyim olduğu sonucu çıkmaktadır. Yapılan tanımlamalardan görüleceği üzere kültür kelimesinin çeşitli ve yaygın tanımlamaları olmasına rağmen genel geçer bir tanımı bulunmamaktadır. Kültür

statik bir yapıya sahip olmadığı için tanımlaması da zaman içerisinde değişmekte evrensel bir tanımı bulunmamaktadır.

Kültür sosyalleşme yoluyla öğrenilebilir ve bireylerden bireylere ve bireylerden gruplara aktarılır, dönüşür. Birçok araştırmacı bilgi, inanç, değer ve normların kuşaklar arası dönüşümünü kültürün temel özelliklerinden biri olarak tanımlamıştır (Kroeber ve Kluchohn, 1952).

Kültürün iki ana bileşeni vardır: maddi olan ve maddi olmayan (material and non-material). Maddi kültür toplum üyeleri tarafından yapılan, kullanılan veya paylaşılan fiziksel veya somut yaratımlardan oluşurken; maddi olmayan kültür ise davranışları etkileyen soyut ve somut olmayan insan yaratımlarından oluşur (Schaefer, 2002). Maddi kültürün bazı özellikleri arasında el sanatları, tarihi binalar ve tarihi mekanlar yer almaktadır (UNESCO, 2024). Maddi olmayan kültürün örnekleri arasında semboller, dil, değerler, normlar ve davranışlar yer alır (Jogia vd., 2014). Semboller soyut kavramları görünür nesnelere aracılığıyla iletir ve bir kültüre paylaşılan anlamlar sağlar. Sadakat, düşmanlık, sevgi ve nefreti teşvik edebilir. Bir kültürün dili, fikirlerin ifade edilmesine yardımcı olur ve toplumun üyeleri arasında iletişimi sağlar. Değerler; doğru ve yanlış, iyi ve kötü, arzu edilen ve edilmeyen gibi insanları, nesnelere ve olayları değerlendirmemize yardımcı olan fikirlerdir. Normlar, kurallar veya 'standartlar' şeklinde oluşturulan davranış beklentileridir ve hangi davranışın kabul edilebilir (prescriptive norms) veya kabul edilemez (proscriptive norms) olduğunu belirler. Son olarak, davranışlar bir bireyin ya da grubun gözlenebilir eylem kalıplarıdır.

Kültürün bir toplumun rolüne ilişkin bakış açıları çeşitlilik göstermektedir. Kültür, işlevselci bir bakış açısıyla, bir toplumun düzgün işleyişi için gerekli bir unsur olarak tanımlanabilir. İşlevselciler, kültürün normlar ve değerler gibi bileşenlerinin, üyeleri belirli seçimler yapmaya yönlendirerek bir toplumun işleyişini desteklediğini iddia etmektedir. İşlevciler dini, öğrenilen, paylaşılan ve toplumun diğer üyelerine aktarılan değerler ve inançlar sağlayan kültürün etkili bir bileşeni olarak görüşmüşlerdir. Buna karşın, çatışma teorisyenlerine göre kültür bir güç farklılaşmasına yol açan sosyo-ekonomik eşitsizliğin bir ürünüdür. Çatışma teorisine göre, insanlar toplumdaki sınırlı kaynaklar için rekabet eder ve kültürün, değerler ve normaler gibi bileşenleri belirli sosyal grupların ayrıcalıklı konumunu yaratır ve sürdürür. Son olarak, sembolik entegrasyoncular, insanların günlük faaliyetlerini sürdürürken kültürü yarattıklarını, sürdürdüklerini ve değiştirdiklerini öne sürmektedir. Sembolik entegrizm, değer ve

normların davranışlarımızı otomatik olarak belirlemediğini, insanların değer ve normları durumlarına göre yeniden yorumladığını savunur. Bu bakış açısına göre, değerler ve normlar gibi kültürel bileşenler dinamiktir ve başkalarıyla etkileşim yoluyla değişebilir (Jogia vd., 2014).

Kültür, genel çerçevede insan topluluklarının değerlerini içermektedir. Her kültürün kendine has dünya görüşü vardır ve bu görüş de statik değildir. Türklere ait ilk kültür olan 'Anav Kültürü' ile modern Türk kültürü birbirinden oldukça farklıdır.

Geniş çerçevede bakılacak olunursa kültür, insanın kendi eliyle yarattığı ve yaşadığı toplumla ilgili bir olgudur. Bu durumda kültürün insandan, insanın kültürden bağımsız olması düşünülemez. Küreselleşen dünyada çeşitli sebeplerle toplumlar arası göçler yaşanmakta, göçmenler gittikleri ülkelerde kendi alt kültürlerini oluşturmaktadır. İşte bu çeşitli kültürlerin bir arada yaşamaları çok kültürlülüğü beraberinde getirmektedir. Bu noktada ise çok kültürlülük kavramı, iki veya daha fazla kültüre sahip topluluğun bir arada yaşaması anlamına gelmektedir (Doğan, 2017). Çok kültürlülükte belirli coğrafi sınırlar içerisinde birden fazla dile, dine, ırka ve etnisiteye mensup bireyin bir arada yaşaması durumu öne çıkmaktadır. Çok kültürlülük bir yerde kültürel ve sosyal zenginliğin oluşmasına da sebep olur. Bu ortamlar ise milletlerin birbirine saygı, hoş görü ve koşulsuz ön kabulünü gerekli kılar. Mensubu olduğu ülkenin sınırlarından çıkarak farklı bir ülkeye göç eden toplumların toplumsal uyumları çoğu zaman zorlukları da beraberinde getirmektedir. Zorunlu göçlerin olduğu bölgelerde göçmenler durumların nesnesi durumuna geldiklerinden yaşanan durumlardan olumsuz etkilenmektedirler (Kuru ve Karanfil, 2021). Bu noktada göç olgusunun bir sorun olarak kabul görmesinin ötesinde asıl sorunun kalabalık göç gruplarının entegrasyonunu zorlaştıran teknik, hukuki vb. altyapının oluşturulmamış olmasıdır (Ökten ve Ökten, 2022,s. 32). Bu entegrasyon mali, sosyal, hukuki, eğitim, sağlık gibi pek çok alan ve konuda sağlanması gerektiği gibi afet yönetiminde de göçmen topluluğun göz önünde bulundurulması önemlidir.

Çok Kültürlülüğün Afet Yönetimi Üzerindeki Etkileri

Literatürde, afetlerden kültürel mirasın ve dokunun korunmasına yönelik çalışmalara rastlansa da çok kültürlülük ve afet yönetimini bağdaştıran çalışmaya rastlanmamıştır. Kozmopolit yapıya sahip şehir toplumlarının ve yoğun göçmen nüfusuyla karşılaşan

gelişmekte olan ülkelerin bünyesinde barındırdığı bu kozmopolit yapıyı güce dönüştürmesi çok kültürlülük politikaları benimsemesiyle mümkündür. Örneğin 1961 yılında Türkiye'den Almanya'ya giden yoğun işçi göçü Almanya'nın tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde Türk nüfusundan faydalanmasına ve bu doğrultuda ülkenin kalkınmasına sebep olmuştur. Bu doğrultuda toplumların/toplulukların ırk farklılıkları gözetmeden barış içinde yaşamaları ve bu durumu kabullenmeleri birçok kültürlülük çalışmalarının temel zeminini oluşturacaktır. Aynı zamanda bu demokratik bir toplumun gerekliliği sayılmaktadır (Söylemez ve Behçet, 2018).

Toplumların yaşantısal ve kültürel gereksinimleri olası bir afet durumuyla karşılaştığında toplumlara ekstra dezavantajlı duruma düşürebilmektedir. Bu dezavantajları en aza indirgeyerek yaşanmış ve olası yaşanacak etkilerini yönetebilmek afet yönetiminin bir konusu olmalıdır. Afet ve acil durum yönetimi konusu kapsamında bu sürece dair eğitimler verilmeli, yönetime dair standartlar belirlenmelidir. Bir toplulukta yaşayan bireylerin afete maruz kalarak hem göçmen hem engelli hem de kadın/çocuk durumunda olması onları çok problemlili duruma düşürmektedir. Nitekim Karaağaç (2023), göçmenlerin depremin olumsuz etkilerinden yüksek düzeyde etkilenebilecek dezavantajlı gruplar arasında olduğunu vurgulamıştır (s.1160) Afet durumları, kimi milletler nezdinde korkutucu olmayan bir kültürken, savaş mağduru ve bombardımandan kaçmış milletler için fazlasıyla örseleyici olabilmektedir. Örneğin Japonya deprem ile baş edilebilen farkındalığa sahip bir ülke iken Türkiye için aynı durum söz konusu değildir (Göver, 2023). Burada milletlerin gelişmişlik seviyeleri ve zihniyet yapılanmaları önem arz etmektedir. Bu çalışma kapsamında Türkiye özelinde yürütülen afet yönetim faaliyetlerinin çok kültürlülük odağında yapılandırılmasından söz edilmektedir.

Yılmaz ve Şikar (2023), afetleri fiziksel olduğu kadar sosyal olgular olduğunu ve afet ortamlarının toplumdaki bütünleşme, sosyal sistemler ve dayanıklılığın iyileştirici gücünü test eden laboratuvarlar olarak tanımlanmaktadır (s. 1248). Toplumların afet durumundan etkilenme seviyeleri ve afetin getirdiği sonuçlar çeşitli faktörlere göre şekillenmektedir. Bunların toplumların sosyo-ekonomik düzeyleri ve dayanıklılık düzeyleri ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu nedenle afetlerin etkilerini genel geçer standartlar ile ele almanın yanıltıcı olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla toplumların afeti yaşama ve atlama süreci farklılaşmakta ve bu durum toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı ile ilişkili olmaktadır (Kalaycıoğlu, 2021). Özellikle geleneksel

toplumlarda afet sonrasında sosyal destek sistemlerinden yaralanamaması durumu geleneksel yapıların çözülmesini beraberinde getirmekte ve kırılganlığı artırmaktadır. Bu kapsamda afet sonrasındaki müdahalelerin çok yönlü olarak ele alınmasının iyileştirme çalışmaları için oldukça önemlidir (Akbaş, 2020). Sosyal hizmet işte bu noktada toplumun geleneksel yapısını da göz önünde bulunduran bir afet müdahale planı için tamamlayıcı unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal hizmetin din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin bireyin olduğu gibi kabul etme ilkesi, hizmet sunumlarını eksiksiz ve çevresini de hedefe alan bir bakış açısıyla hareket etmesini sağlar. Afet yönetim planlamasının çok kültürlü ortamlarda bulunan çeşitli etnisiteye mensup bireyleri gözeterek de yapılması hem afet sahasında hem de afet sonrasında oluşabilecek farklı krizlerin önüne geçecektir. Sosyal hizmet bu bağlamda çok yönlü ve müdahale odaklı bakış açısıyla afet yönetiminin çok kültürlü ortamlara yönelik planlamasında söz sahibi olacaktır.

Çok Kültürlü Ortamlarda Afet Yönetimi ve Sosyal Hizmet

Literatüre bakıldığında çok kültürcülük çalışmalarının daha çok sosyolojik boyutta ele alındığı görülmektedir. Çok kültürlülük ve afet yönetimin bir arada ele alındığı çalışmaya rastlanmamıştır. Sosyal hizmet literatüründe çok kültürlülük kavramı daha çok göç boyutunda ele alınmışken sosyal hizmet ve afet yönetimi çalışmaları kriz yönetimi özelinde değerlendirilmiştir. Bu alanda da çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmüştür. Türkiye yoğun göçmen nüfusuna sahip olarak bünyesinde çok kültürlü milletleri barındırmaktadır. Bu doğrultuda afetler ülkesi olan ve yakın zamanda asrın felaketini yaşamış Türkiye’de sosyal hizmet disiplinin çok kültürlülük uygulamalarına entegrasyonu afet yönetim çalışmaları için oldukça önemlidir. Sosyal hizmet uzmanları bu alanda birey odaklı mikro çalışmalar yürütebilirken göçmenlerin sosyal uyumuna yardımcı olmayı amaçlayan çok yönlü toplum odaklı çalışmalar da yürütmektedir. Tüm bu çalışmaların amacı göçmen birey ve grupların yaşamlarını kolaylaştırmaktadır (Gündüz ve Çifci, 2021).

19. ve 20. yüzyılda yeşeren milliyetçilik hareketleri, modern anlamda ulus devletlerin kurulmasına sebep olmuştur. Bu anlayışla 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti tek dil, tek din, tek millet perspektifinde politikalar geliştirmeyi hedeflese de 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu görüş farklı kültürlerle bir arada barış içinde yaşama anlayışına evrilmiştir. Küresel anlamda yaşanan göçler, toplumlar nezdinde

farklı kültürlerin bir arada yaşayabilmesini gerekli kılmıştır. Bu durum zaman içerisinde çok kültürlülük anlayışını gündeme getirmiştir (Alan, 2022).

Göçün sosyal hizmet mesleği için diğer alanlardan farklı bir anlamı bulunmaktadır. Sosyal hizmet mesleği, bireylerin biyopsikososyal iyi oluşunun artırılması yönünde çalışan, savunmasız grupları önceliğine alan bir meslektir (Farkas ve Romaniuk, 2024). Bu kapsamda sosyal hizmet uygulamaları göçmenler çalışma noktasında da önemli bir yer tutmaktadır.

Göçün kısa dönem etkileri; göçmenlerin gittikleri ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına yönelik bir tehdit olarak algılanırken uzun dönem etkileri kamu harcamalarına dengesi, ekonomik büyüme ve iş gücü için olumlu çıktıları olacağı belirtilmektedir (Özmete ve Arslan, 2018). Çok kültürlülük politikalarının doğru ve verimli kullanımı göçün orta ve uzun vadeli etkileri için oldukça önemlidir.

Wirth (2009)'e göre göç ile birlikte değişen dünyada, göçün kalkınmaya olan etkilerinin belirlenerek sosyal hizmet mesleği için kalkınmanın boyutlarının bütüncül bir şekilde anlaşılması, uygulama ve müdahale süreçlerinin planlanması gereklidir. Tüm dezavantajlı gruplarla çalışan sosyal hizmet mesleği, göçmenlerle mikro, mezo ve makro düzeyde çalışarak toplulukların kültürel yetkinliğine göre hareket etmektedir. Sosyal uyum faaliyetlerinin yürütülmesi noktasında rol üstlenen sosyal hizmet çalışmaları, meslek elemanlarının hizmet sunumu gerçekleştirdikleri toplumlar hakkında kültürel yetkinlik bilgisiyle hareket etmelerini gerekli kılar. Literatürde ancak bu yetkinlik ile hareket edilmesinin çok kültürlü toplumların dezavantajlı durumunu ortadan kaldıracak ifade edilmiştir (Aykut ve Güloğlu, 2023, s. 398). Çok kültürlü toplumların bir arada yaşadığı bölgelerde afet durumunun cereyan etmesi daha önceden planlanmamış müdahale süreçlerini zorlaştırmaktadır. Afetler kriz anları olarak anılmakta ve afet yönetim süreçlerini gerekli kılmaktadır. Yayılımı ve yıkım derecesi ne olursa olsun afetlerden sonra sosyal hizmet ihtiyaçlarının karşılanamaması yönetim süreçleri için sınırların çizilmediğini göstermektedir. Genel çerçevede afetlerde sosyal hizmet, afet öncesi süreçte de toplumdaki tüm incinebilir grupların takibini yapmaktadır. Dolayısıyla afet nedeniyle özellikle kırılganlaşacak ve özel müdahaleye ihtiyaç duyacak grupların tespiti ve verisini elinde bulundurmaktadır. Afet sonrası iyileştirme çalışmaları için sosyal hizmet çalışmalarının katılımı oldukça önemlidir. Mesleki bu katılımın amacı toplumda dayanıklılık oluşturmak ve bireylerin baş etme kapasitesini geliştirmektir (Karaağaç, 2023). Bu noktada toplumsal odakta

kültüre duyarlı çalışmalarda sosyal hizmetlerin sunumu yerel kaynaklar için de bir fırsat oluşturmaktadır (Maglajlic, 2019).

Afet yönetiminde kurum ve kuruluşların görevlerini belirlemekten sorumlu kurum Acil ve Afet Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD)'dır. Bu alanda AFAD, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)'ni hazırlayarak sorumlu kurum ve kuruluşların yetki ve sorumluluklarını belirlemektedir. Bu noktada sosyal hizmet örgütlerinde kriz yönetiminin ne olduğunun kavranmasına ilişkin etkili bir kriz yönetim planının oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. (Kök, 2023). Literatürde yer alan çalışmalar kriz yönetiminde sosyal hizmet çalışanlarının rol ve sorumluluklarına değinmelerinin yanı sıra sosyal hizmet uygulamaları için makro düzey müdahale stratejilerinin geliştirilmesi gerektiğine de vurgu yapmaktadır.

SONUÇ

Irksal, etnik ve kültürel geçmişi ne olursa olsun afetzedelerin kendilerine özgü deneyimlerine, inançlarına, değerlerine, geleneklerine ve dillerine duyarlı afet eğitim programları geliştirmek afet sonrası sahadaki iş yükünü hafifletecek bu noktada yürütülen çalışmaların verimliliğinin artmasına ve entegrasyonun kolaylaşmasına yol açacaktır. Bu çalışmada kriz anlarında yürütülecek çalışmaların koordinasyonundaki verimlilik üzerinden, kültürel duyarlılığı önceleyen afet yönetim planlarının geliştirilmesinin önemine değinilmiştir. Bu kapsamda geliştirilecek olan programların ülke genelinde kabul görmesi ve disiplin haline gelmesi, afet koordinasyon çalışmaları için bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle afet ruh sağlığı hizmetleri ve müdahaleleri geliştirilirken kültürel duyarlılığın öncelenmesi gerektiği açıktır. Kültürel açıdan yetkin afet ruh sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesinin politika oluşturma, mevzuat geliştirme, yönetim ve doğrudan hizmet sunumunda önemli değişiklikler gerektirdiği de açıktır. Bu doğrultuda politika yapıcılarının ve afet ruh sağlığı alanında çalışmaları olan akademisyenlerin konu üzerinde karar destek mekanizmaları geliştirerek geliştirdikten sonra izlem ve değerlendirme çalışmaları yapabilmesi gereklidir.

Bir doğal afet, afetzedelerin yaşamlarını sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak etkiler ve tehlikelere ilişkin davranışları da tetikleyebilir. Kültürel geçmiş, afet hazırlığı, afetlerin psikolojik etkilerine karşı savunmasızlığın değerlendirilmesinde ve afet ruh

sağlığı hizmetlerinin sağlanmasında önemli bir faktördür. Örneğin, risk algısı kültürden etkilenebilir ancak kültürün afet koordinasyon çalışmaları için aslında bir engel olmayabileceğini, aksine afet riskinin azaltılmasını kolaylaştırabileceğini söylemek mümkündür. Afet yönetiminde kültürel duyarlılığı öncelemek öncelikle toplumsal kargaşanın önüne geçilmesine sonrasında afetzedelerin sağlıklı rehabilitasyon süreçlerinden geçmelerine yardımcı olacaktır. Bu kapsamda yapılandırılacak mikro, mezo ve makro odaklı çalışmalar kriz anları ve alanları için oldukça önemlidir.

Literatürde afet anında yürütülen krize müdahale çalışmalarının yoğun olarak birey odaklı uygulamalar olduğu dikkat çekmektedir. Sosyal hizmet odağında yalnızca mikro düzey çalışmalar afet sahasının rehabilitasyonu için tek başına yeterli olmayacaktır. Afet sahasında sosyal grup çalışmaları, toplumsal müdahale planları uygulanmalıdır. Bu doğrultuda afet sonrası afetzedelere yönelik uygulanacak grup çalışmalarını içeren kaynaklar geliştirilmelidir.

AFAD'ın afet durumlarında görev alacak tüm STK ve kamu kuruluşlarının entegrasyonunu yaptığı, bu alanda görev alacak herkesin (gönüllü, STK, çalışan) rol ve sorumluluklarını net bir şekilde belirlediği ortak bir veri tabanı oluşturması gereklidir. Aynı zamanda bu kapsamda görev alacak herkesin eğitim ve takibinden profesyonellerce takip edilmesi gereklidir.

Afet sahasında görev alan ilk müdahale ekipleri, gönüllüler ve tüm süreçte görev alan saha ekiplerinin çalışana destek programlarıyla ikincil travma ve merhamet yorgunluğu gibi faktörlerden etkilenmelerinin en aza indirilmesi için müdahale stratejileri geliştirilmelidir. Bu noktada çok kültürlü toplumlara hizmet sunumunda bulunan çalışanların da hizmet sunumu yapılan kesime yönelik kültürel yetkinliği gözetilmelidir.

Türkiye bir afetler ülkesidir. Afetlerin yaşanması kaçınılmazdır. Afet sonrası dönemde tüm saha çalışanlarının yürüttüğü çalışmalar değerlendirilmeli ve elde edilen deneyimler analiz edilmelidir. Sahada karşılaşılan sorun ve ihtiyaçlar düzenli olarak raporlanmalı ve bu veriler gelecekteki afet müdahale planları için bilgi kaynağı olmalıdır. Bu noktada çok kültürlü toplumlar özelinde gettolaşılan bölgelere yönelik müdahale planları oluşturulmalıdır. Alt kültürlerin yer tespiti ve afet sonrası koordinasyonlarının kolaylaştırılması adına stratejiler geliştirilmelidir.

Literatürde afet yönetime ilişkin sınırlı kaynağa rastlansa da çok kültürlülük ve afet yönetimini kapsamına alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın

mevcut literatür boşluğunu dolduracak olması çalışmaya özgünlük katmıştır. Göç ve göçmen Türkiye' nin gerçeği haline gelmiştir. Bu doğrultuda afet literatürü için çok kültürlülüğü odağına alan çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Literatürde sosyal hizmet ve afet yönetimi çalışmalarının krize müdahale süreçleri ile ilişkilendirildiği ve bu çalışmalarda genel çerçevede sosyal hizmet uzmanının afetlerdeki rollerine değinildiği görülmektedir. Sosyal hizmet mesleğinin din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin toplumdaki tüm alt kültürlere ve dezavantajlı gruplara çevresi içinde birey ilkesiyle hizmet veren bakış açısı, afet yönetimi planlama süreçlerine dahil edilmelidir. Keza mevcut müdahale planlarının çeşitli etnik grupların varlığı gözetilmeden hazırlanışı bu bakış açısının sistemde olmayışından kaynaklanmaktadır. Sosyal hizmetin bütüncül hizmet sunumuna yönelik bakış açısı afet yönetimi çalışmaları için önem arz edecektir.

Literatürde göçmenler ve sosyal hizmete dair çalışmaların varlığı görülmüştür ancak afetlerden etkilenen göçmenlere yönelik sosyal hizmet çalışmasına rastlanmamıştır. Mevcut literatür boşluğunun doldurulması adına afet olgusunun sosyal hizmet bakış açısıyla göçmenler bağlamında değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Mevcut durumda sosyal hizmet lisans eğitiminden mezun olan meslek elemanları Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığında istihdam hakkı elde etmektedir. Bu doğrultuda sosyal hizmet lisans eğitiminde afet müdahalesinin yanında afet yönetimi dersleri eklenmeli ve sosyal hizmetin rol ve işlevine dair müfredat geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.

Türkiye bulunduğu jeopolitik konum itibariyle göç alan bir ülkedir. Bu durum çok kültürlülüğü beraberinde getirmektedir. Politika ve program geliştiriciler tarafından ülkede belirli aralıklarla kaçınılmaz olarak yaşanan doğal afetler çok kültürlülük bağlamında ele alınmalı, bu gibi durumlara hazırlıklı olunması gereklidir. Mevcut durumda acil ve afet yönetimine dair planlamalar geçmiş afet yönetimi tecrübelerinden yararlanılarak geliştirilmelidir. Ülkede bulunan yabancı uyruklu vatandaşlar afet yönetimi konusunda bilinçlendirilmeli, lisanlarına uygun eğitim programları düzenlenmelidir.

Özet olarak, bu çalışma kapsamında ilk olarak afetlerin doğa ve insan kaynaklı olmak üzere iki temel gruba ayrıldığı ve bu afet türlerinin alt kategorilere ayrıldığı belirtilmiştir. Ayrıca afetlerin sadece fiziksel etkileri değil aynı zamanda sosyal, ekonomik ve

psikolojik etkileri olduğunun da üzerinde durulmuştur. Özellikle afetlerin toplumlar üzerindeki psikolojik etkileri ve bu etkilerin kültürel faktörlerden nasıl etkilendiğine vurgu yapılmıştır. Çalışmada ayrıca afetlerin çok kültürlü toplumlar üzerindeki etkilerini azaltmak için yapılabilecek politika ve müdahale stratejilerine değinilerek, bu stratejilerin çok kültürlü toplumları dikkate alarak kültürel duyarlılık çerçevesinde geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

KAYNAKÇA

Acil Yardım ve Afet Yönetimi (Fakülte/Yüksekokul) Programı Bulunan Tüm Üniversiteler. 25 Ağustos 2024 tarihinde <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=19001> adresinden alınmıştır.

Acil ve Afet Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğü: 25 Ağustos 2024 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozluugu> adresinden alınmıştır.

Afete Hazırlık ve Deprem Eğitimi Derneği (ahder) (2024), Afet yönetimi nedir? 30 mart 2024 tarihinde: <https://www.ahder.org/definiciones/afet-yonetimi-nedir>" <https://www.ahder.org/definiciones/afet-yonetimi-nedir> adresinden alınmıştır.

Akbaş, E. (2020). Afetler ve Sosyal Politika. Afet Sosyolojisi içinde (ss. 331-346), İstanbul: Çizgi Kitabevi.

Akdur, R. (2000). Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı-3 21. Yüzyılda Türkiye. Ankara Üniversitesi Basımevi.

Aksha, s. K., & Emrich, c. T. (2020). Benchmarking Community Disaster Resilience in Nepal. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(6), 1985. doi:10.3390/ijerph17061985.

Akyüz, D. (2020). Kriz ve Afet Yönetiminde Bir STK Örneği: Kızılay (Yüksek Lisans Tezi), Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Alan, S. (2022). Çok kültürlülük Deneyimleri ve Alternatif Bir Model Olarak "Halat Kültür". Bingöl Araştırmaları Dergisi, (17), 123-140. doi: 10.53440/bad.1200606

- Altun, F. (2018). Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme. Sosyal Çalışma Dergisi, 2(1), 1-15.url:<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/496607>
- Aydın, N. Z. (2023). Depremde Boşalan Şehirler ve Olası Sorunlar: Kahramanmaraş Örneği. M. V. Öztürk (Ed.), Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Sonrasına Yönelik Akademik Öneriler (s. 68). Gaziantep: Özgür Yayınları.
- Aykut, N., & Güloğlu, F. K. (2023). Göçmenlerin Sosyal Uyumlarının Ayrımcılığa Dönüşmesine Karşı Çok kültürcü Sosyal Hizmet. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 13(2), 397-412.url: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3018018>.
- Cutter, S. L., Ash, k. D., & Emrich, c. T. (2014). The Geographies of Community Disaster Resilience. Global Environmental Change, 29, 65-77.doi: 10.1016/j.gloenvcha.2014.08.005.
- Çilingir, G. A. (2019). Türkiye’de Afet Yönetimi ve İdarenin Sorumluluğu.(Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Doğan, C. (2017). Çok Kültürlülükte Toplum Tercümanlığının Önemi. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (64), 57-68. url: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/496607>.
- Efe, F., & Erol, v. (2024). Afet Yönetiminde Barınma Sorunlarının Değişen Yüzü Olarak Kitlesele Göç Hareketleri: Suriyeli Mülteciler Örneği. Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi, 5(2), 387-407. doi:HYPERLINK "https://doi.org/10.58702/teyd.1437143" 10.58702/teyd.1437143 .
- Ergör, A. (2003). Çevresel ve Mesleksel Risk Değerlendirme. Türkiye Klinikleri Pharmacology-Special Topics, 1(1), 10-12. url: <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/tr-cevresel-ve-mesleksel-risk-degerlendirme-35167.html>.
- Eryılmaz M., Tezel O., Ulusoy S., Afet: Tanımı ve Sınıflaması. Köse Ş, (ed). Afetler ve Enfeksiyonlar. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri;2021.p.1-5.
- Farkas, K. J., Romaniuk, R. J. (2020). Social Work, Ethics and Vulnerable Groups in the Time of Coronavirus and Covid-19,Societty Register, 4(2),67-82. 5 Eylül 2024 tarihinde <https://case.edu/socialwork/about/news/farkas-and-romaniuk-pen->

article-social-work-ethics-and-vulnerable-groups-time-covid-19 adresinden alınmıştır.

Göver, i. H. (2023). Türkiye ve Japonya'nın Deprem gerçekliği: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Mevzu–Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 279-323. doi: <https://doi.org/10.56720/mevzu.1319896> 10.56720/mevzu.1319896 .

Gündüz, D. U., & Çifci, H. K. (2021). Yerel Yönetimlerin Göçmenlere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarının Karşılaştırılması: G20 Ülkeleri ve Türkiye. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 10-58. url:<https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad/issue/63187/811236>.

Güvel, E. A. (2008). Depremın Türkiye Ekonomisine Etkileri Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama. 2. Ulusal İktisat Kongresi. İzmir:2-17.

Hürriyet Kelebek. Hatay'da Kültürel Çeşitlilik 30 mMrt 2024 tarihinde: <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hatay-da-kulturel-cesitlilik-23316599> <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hatay-da-kulturel-cesitlilik-23316599> . Adresinden alınmıştır.

İrdem, İ., & Efe, M. (2023). Deprem, Dirençli Kent ve Acil Afet Yönetimi: Türkiye Örneği. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 4(2), 241-276. doi:10.58658/kaypod.1319821.

Jogia, J., Kulatuga, U., Yates, G. P., & Wedawatta, G. (2014). Culture and The Psychological Impacts of Natural Disasters: Implications for Disaster Management and Disaster Mental Health. *Built and Human Environment Review*, 7(1), 1.url: https://publications.aston.ac.uk/id/eprint/24422/1/Culture_and_the_psychologica_l_impacts_of_natural_disasters.pdf.

Kalaycıoğlu, S. (2021). Afetler sonrasında yoksulluk, sosyal kırılmalık, sosyal politikalar ve yeniden yapılanma. *Afetlerle Yoksullaşma Salgınlar, Göçler ve Eşitsizlikler*, 3-25.

Karaağaç, H. (2023). Hastane Afet yönetim Sürecinde Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulamaları: Kahramanmaraş Depremleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 1154-1166. doi: 10.35341/afet.1282653.

- Kök, H. (2023). Afetlerde Kriz Yönetimi ve Sosyal Hizmet Örgütleri. Sosyal Çalışma Dergisi, 7(1), 1-17. url: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3020880>.
- Kroeber, A. L., & Kluckhohn, C. (1952). Culture: A Critical Review of Concepts And Definitions. Papers. Peabody Museum of Archaeology&Ethnology, Harvard University. url: [https://iif.lib.harvard.edu/manifests/view/drs:427692955\\$11i](https://iif.lib.harvard.edu/manifests/view/drs:427692955$11i).
- Kurt, M., & Özdemir, K. (2003). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemleri. Ttb Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 4(16), 13-21.url: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/823191>.
- Kuru, K. Y., & Karanfil, N. (2021). Kayseri'ye Yerleşen Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Eskişehir Bağları Semtinin Gettolaşma Sürecinin Başlaması Üzerindeki Etkisi (Yüksel Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Nevşehir.
- Lavigne, F., De Coster, B., Juvn, n., Flohic, F., Gaillard, J. C., Texier, p., ... & Sartohadi, j. (2008). People's Behaviour in The Face of Volcanic Hazards: Perspectives From Javanese Communities, Indonesia. Journal of Volcanology and Geothermal Rsrch. 172(3), 273-287.doi: <https://doi.org/10.1016/j.jvolgeores.2007.12.013> \t "_blank" \o "Dijital nesne tanımlayıcısı kullanılarak kalıcı bağlantı" 10.1016/j.jvolgeores.2007.12.013 .
- Limoncu, S., & Atmaca, A. B. (2018). Çocuk Merkezli Afet Yönetimi. Megaron, 13(1).doi: 10.5505/megaron.2017.49369.
- Maglajlic, R.A. (2019). Organisation and Delivery of Social Services in Extreme Events: Lessons From Social Work Research on Natural Disaster. International Social Work, 62(2), 1146-1158.doi: 10.1177/0020872818768387.
- Nur, S. A., & Taşan, P. (2017). Mülteci Krizi ve Afet Yönetimi. Disiplinler Arası Afet Yönetimi Sempozyumu, Afetlerde Stratejik Yönetim, Sempozyum Bildirileri Özet Kitabı, 12-13. url: https://www.researchgate.net/profile/Said-Ali-Nur/publication/325347121_Multeci_Krizi_ve_afet_yonetimi/links/5b070db90f7e9b1ed7edf082/Muelteci-Krizi-ve-afet-yoenetimi.pdf.
- Ökten, A., & Ökten, S. Sosyal Bilimlerde Yeni yaklaşımlar.S 32.url: https://www.researchgate.net/publication/367168204_Sosyal_Bilimlerde_Yeni_Yaklasimlar#fullTextFileContent.

- Özmete, E., & Arslan, E. (2018). Göç: Transnasyonalizm ve Transnasyonal Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 173-207.url: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/515216>.
- Paton, D. (2003). Disaster Preparedness: A Social-Cognitive Perspective. *Disaster Prevention and Managemenet: An International Journal*, 12,210-216.doi: <https://doi.org/10.1108/09653560310480686>.
- Sarı, B. (2022). Afet Yönetiminde Temel ve Stratejik Ortaklar Arası Koordinasyonun Analizi (Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sarman, A., & Tuncay, S. Büyük Depremden 6 Ay Sonra: 2023 Türkiye Depremiyle İlgili Haberlerin ve Diğer Durumların Ergenlerde Kaygı Düzeyi ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Belirtileriyle İlişkisi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*. 18(1), 81-92.doi: <https://doi.org/10.21763/tjfmpe.1340469> 10.21763/tjfmpe.1340469.
- Say, Ö. (2017). Çokkültürlülük kavramı ve anlamın çokluğu. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 29-39 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/317493>.
- Schaefer, R. T. (2002). *Sociology, A Brief Introduction*. Usa: mcgraw-hill companies.url:<http://www.sociology.org.uk/sctvpdf/sociology-a-brief-introduction.pdf>.
- Schein, E. H. (2004). *Organizational Culture and Leadership* (vol. 2). John wiley & sons.url:https://ia800809.us.archive.org/14/items/EdgarHScheinOrganizationalCultureAndLeadership/Edgar_H_Schein_Organizational_culture_and_leadership.pdf.
- Söylemez, N. H., & Behçet, O. (2018). Öğretmen Adaylarının Sosyal Medya Ortamlarını Kullanma Durumlarına Göre Çok Kültürlü Eğitime İlişkin Görüşleri: Türkiye Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1745-1764.doi: <https://doi.org/10.17755/esosder.426803> 10.17755/esosder.426803 .
- Swidler, A. (1986). Culture In Action:Symbols and Strategies. *American Sociological Review*, 273-286.url: <https://www.asanet.org/wp-content/uploads/savvy/introsociology/Documents/ASRSwidler1986.pdf>.

- Tapsell, S. M., Penning-Rowsel, E. C., Tunstall, S. M., & Wilson, T. L. (2002). Vulnerability to Flooding: Health and Social Dimension. *Philosophical Transactions of The Royal Society of London. Series Mathematical, Physical and Engineering Sciences*. 360(1796), 1511-1525. doi: <http://dx.doi.org/10.1098/rsta.2002.1013>"
"t "_blank" 10.1098/rsta.2002.1013.
- Taştan, B. (2015). Çoklu Afet Risk Yönetiminde Tehlike ve Zarar Görebilirlik Belirlenmesi İçin Gereksinim Analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (31), 366-397. doi: <https://doi.org/10.14781/mcd.83405>" 10.14781/mcd.83405 .
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Güncel Türkçe Sözlük 'Kültür', 27.03.2024 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Tylor, E.B. (1924) [orig. 1871]. *Primitive culture*. 2 vols. 7th ed. New York: brentano's. url: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.42334/page/n155/mode/2u>.
- Unesco (2024). *Convention For The Safeguarding of The Intangible Cultural Heritage*, Available Online at Accessed at: 01 Mart 2024 tarihinde: HYPERLINK "<https://www.unesco.org/en/culture>" <https://www.unesco.org/en/culture> adresinden alınmıştır.
- Usta, G. (2023). Düzensiz Göç Sorununun Afet yönetimi Açısından Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 553-572. doi: <https://doi.org/10.11616/asbi.1218853>" 10.11616/asbi.1218853
- Varol, A. (2019). Afet Yönetimi, Afet Eğitimi ve Afet Farkındalığı: Amerika Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 193-204. doi: <https://doi.org/10.18069/firatsbed.538678>" 10.18069/firatsbed.538678.
- Varol, N., & Kırıkkaya, E. B. (2017). Afetler Karşısında Toplum Dirençliliği. *Resilience*, 1(1), 1-9. doi: <https://doi.org/10.32569/resilience.344784>" 10.32569/resilience.344784.
- WHO. *Emergency Response Framework*. 2nd Ed. Geneva: World Health Organization; 2017. (n.d.). url: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/258604/9789241512299-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

- Wirth, J.V. (2009). "The Function of Social Work". Journal of Social Work. 9(4), 405-419.doi:http://dx.doi.org/10.1177/1468017309346236" \t "_blank"
10.1177/1468017309346236.
- Wright, G. C., & Çelik, K. (2022). Farklı Sosyal Kırılganlık Düzeyine Sahip Mahalle Muhtarlarının Gözünden Covid 19 Salgın Deneyimi: İstanbul İli Örneği. Çalışma ve Toplum, 1(72), 239-266.doi: https://doi.org/10.54752/ct.1060807"
10.54752/ct.1060807.
- Yıldırım, T. (2011). Çok kültürlülük. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 10(19), 239-243.url: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/85753.
- Yılmaz, F. N. (2023). Türkiye'de Doğal Afet Yönetimi Uygulamalarında Merkezi ve Yerel yönetimlerin Rolü: 2020 Elazığ ve İzmir Depremi İncelemesi.(Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, G., & Şikar, A. (2023). Afetlerin Etkilerinin Zorunlu Göç Bağlamında İncelenmesi: 2023 Kahramanmaraş Depremi. Afet ve Risk Dergisi, 6(4), 1247-1268.doi: https://doi.org/10.35341/afet.1290767" 10.35341/afet.1290767

EXTENDED ABSTRACT

The increasing number of disasters in recent years has led to the evolution of the disaster management approach from a traditional approach to a risk-oriented perspective. Although this transformation has enabled the development of risk-oriented strategies in disaster management planning, it is observed that multidimensional and comprehensive planning is not sufficiently implemented. In this study, it is emphasized that disaster management planning should take into consideration the cultural texture of Turkey's multicultural structure. It is stated that the holistic approach of social work, which does not discriminate against religion, language, and race, plays an important role in disaster management and response for multicultural societies. It is also stated that policies and response strategies to reduce the effects of disasters on multicultural societies should be developed within the framework of cultural sensitivity. The study states that successful disaster management requires addressing local and cultural dynamics in an integrated manner with social services and in this context, the evaluation of disaster and risk management with multiculturalism from a social work perspective aims to fill the existing gap in the literature.

Problem and Objectives of the Research

The main problem of this study is that disaster management and response are not planned and implemented effectively and comprehensively enough in the context of multicultural societies. In particular, there is a lack of evidence that disaster management planning without taking into account cultural differences is inadequate to reduce the effects of disasters in multicultural countries such as Turkey. The aim of the study is to provide suggestions on how to develop disaster and risk management strategies in multicultural societies from a social work perspective, emphasizing that cultural diversity should be taken into account in disaster management. In addition, it aims to reveal the importance of policies and intervention strategies to be developed with cultural sensitivity in order to reduce the social impacts of disasters in the context of multiculturalism.

Literature Review, Method and Data Collection and Process

In this study designed as a traditional review, 'Google Scholar', 'Scopus', 'Science Direct', and 'YÖKTEZ' databases were utilized. Between 01.03.2024 and 24.08.2024, when the research was written, the main arguments that could be the source of the

research such as 'social work and disaster management in multicultural environments', 'disaster management in multicultural environments' were searched in Turkish and English, and related articles and theses were tried to be reached. As a result of the research, no study was found that addressed the concepts of multiculturalism, social work, and disaster management in the same way. It is thought that this research will be a source for studies on multiculturalism and disaster management to be conducted in the field of social work.

Analysis of Data

Thematic analysis method was used in the analysis of the data. Photographs and comments were coded and evaluated around themes reflecting the individual, social and economic dimensions of poverty. The themes obtained were grouped under three main headings: the effects of economic crises on poverty, the difficulties experienced by students living in dormitories and social inequalities.

Findings, Conclusions and Recommendations

The results of this study show that disaster management in multicultural societies can be realized more successfully with strategies that include cultural sensitivity and diversity rather than traditional methods. Disaster management should not only be limited to managing physical infrastructure and resources but should also take into account social and cultural dynamics. The main findings of the study reveal that social services should be integrated more effectively in disaster management and strategies prepared with cultural sensitivity will have long-term positive impacts on societies. The dissemination of cultural sensitivity training, creation of multicultural disaster management plans, review of community-based intervention strategies from a social work perspective, and the need for cultural sensitivity at the policy level are among the main recommendations drawn from the study.